

Open Science Trails – Suomen kansallisen pilotin kick-off - Online webinaari 5.3.2024

Tutkimusorganisaation odotukset OSTrailsin kansalliselle pilotille

Susanna Nykyri, TAU & DMP Konsortion PJ

Tampereen yliopiston ja DMPkonsortion tavoitteista

- Jaettu, yhteinen kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö
- Aineistohallintaa tekevät kaikki, mutta päämäärätietoisuus, mahdollisuudet ja laatu vaihtelevat
- Konsortiotasolla korostuu yhteisten, jaettujen tavoitteiden ja mahdollisuuksien edistäminen
- Organisaatiotasolla korostuu kyvykkyys luoda yhteentoimivia ratkaisuja ja myös edistää pitkäkestoista taloudellista kestävyyttä ja ratkaisujen alati laajenevaa skaalautuvuutta

Ajankohtaisnostoja kansalliselta tasolta

- 1) DMPkonsortion tavoitteista ja toiminnasta
- 2) AVOTT-viitearkkitehtuuri -periaatteet

DMPkonsortio 1/3

- DMP-konsortio on yhteistyöverkosto tutkimuksen aineistohallinnan suunnittelun edistämiseksi Suomessa. DMP-konsortion perustamisen tavoitteena oli (osaltaan) mahdollistaa suomalaisen tutkimusyhteisön pitkäjänteinen aineistohallintayhteistyö, johon kuuluu sekä osaamispohjan että tietojärjestelmäpalveluiden kehittäminen.
- Konsortioon kuuluu 32 suomalaista korkeakoulua ja tutkimusorganisaatiota. Konsortion toimintaa ohjaa jäsenien asettama ohjausryhmä.
- Konsortion ensimmäinen toimikausi on 1.1.2022-31.12.2024. Nyt valmistelussa toinen kausi 2025-2027. CSC vastaa konsortion talous- ja jäsensopimushallinnosta.

Konsortion tehtävät

- DMP-työkalun hankinta ja käytön tuki (DMPTuuli konsortion käynnistyessä)
- Työkalun tekninen kehittäminen
- Yleisen kehityksen seuraaminen
- Sisällön kehittäminen, tavoitteina
 - käyttäjälähtöisyys
 - yhteentoimivuus
 - tiedon laadun parantaminen
- Yhteisten DMP-vaatimusten edistäminen
- Aineistohallinnan asiantuntijoiden koulutusten järjestäminen
- Verkostotyö ja yleinen koordinointi

2/3

- DMP-konsortio on valinnut konsortion käynnistyessä käyttöönsä [DMPTuuli-työkalun](#). Työkalu on avoimesti jokaisen tutkijan ja tutkimusryhmän käytössä. Työkalu on käytettävissä osoitteessa <https://www.dmptuuli.fi/>.
- Tällä hetkellä DMPTuuli pohjautuu DCC:n eli Digital Curation Centren (UK) avoimen lähdekoodin DMPonline-työkaluun, ja se on räätälöity suomalaisten tutkimusorganisaatioiden tarpeisiin sopivaksi.
- Konsortio kysellyt jatkotoiveita ja tekninen työryhmä vertailut eri työkaluja -> seuraavalla kaudella nykyinen työkalu, jota aktiivisesti ja myös konsortion kanssa yhteistyössä jatkokehitetään.
- DMPTuulissa on tehty jo yli **23000** aineistonhallintasuunnitelmaa ja sitä käytetään laajasti suomalaisissa tutkimusorganisaatioissa. Tutkijoiden ja TKI-toimijoiden lisäksi DMPTuulin käytöstä hyötyvät myös lopputyövaiheen opiskelijat.

3/3: Jäsenyys tuo organisaatiolle mahdollisuuden

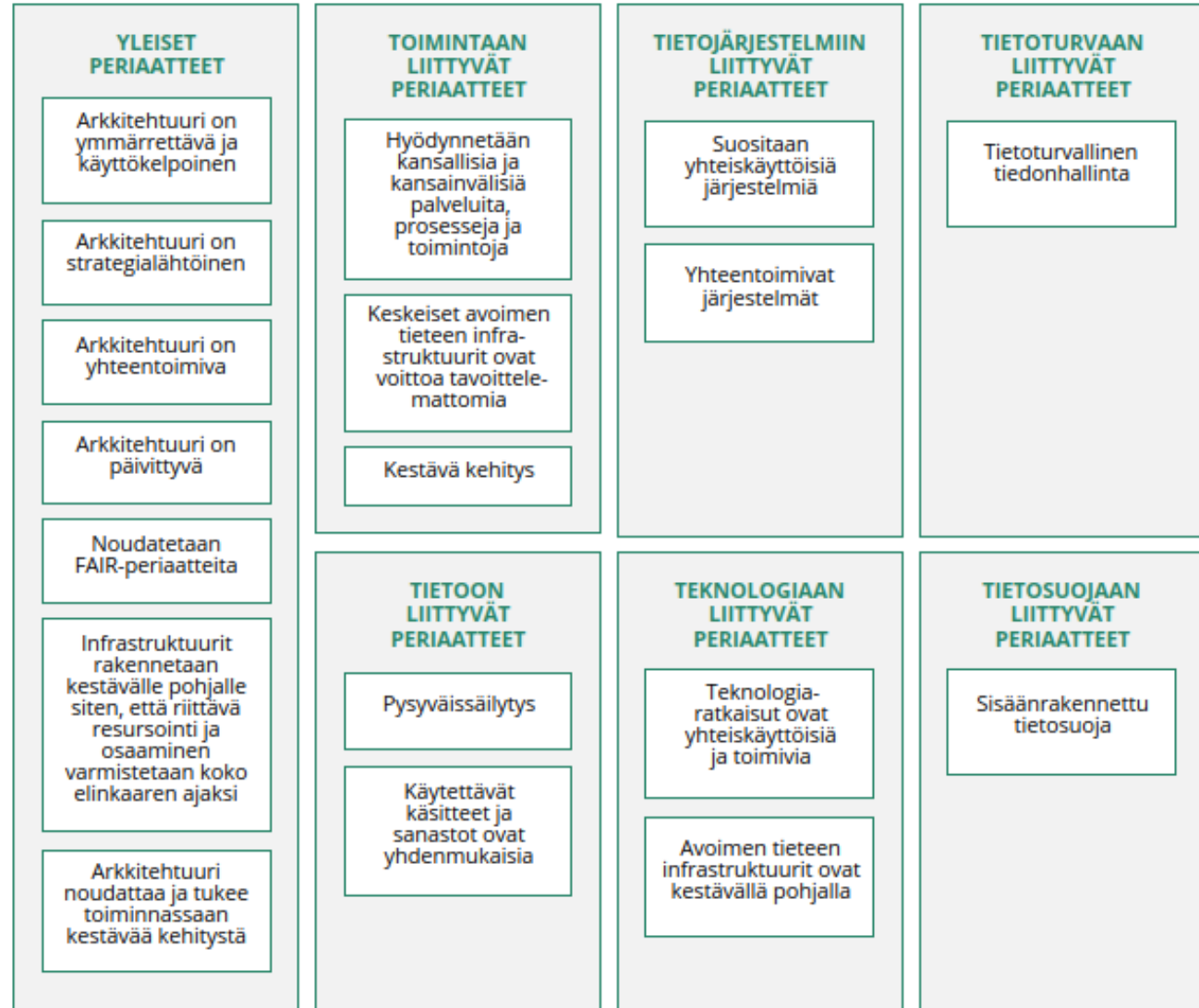
- osallistua Tuuli-verkostoon ja sen toimintaan
- luoda omia templaatteja ja ohjeita DMPTuuli-työkaluun
- saada tukea työkalun käyttöön ja hyödyntämiseen
- vaikuttaa hankintoihin ja koulutusten sisältöön
- saada tukea rahoitushakuihin valmistautumiseen
- saada tukea DMP-tuen tarjoamiseen
- Konsortion toiminnassa keskeisessä roolissa DMP-pohjan rakenteen ja tietomallin kehittäminen (ks. <https://wiki.eduuni.fi/display/csckorkeakoulut/Yleiskokous+ja+verkostotapaaminen+25.1.2024?preview=/427068937/433265422/DMP-konsortion%20toimintasuunnitelma%202024.pdf>). TAU pilotoinut kehitystä.
- *OSTrails –hanke on omiaan laajentamaan erit. kansainvälistä yhteistyötä ja vaikuttavuutta. Huom. Mikään yhteistyön muoto tai määrä ei silti täysin poista yksittäisen organisaation vastuuta ja tarvetta aktiivisesti kehittää, osallistua ja myös hyödyntää laajassa yhteistyössä tehtyjä ratkaisuja. Paitsi itse työkaluja, niin samalla on akuutti tarve kehittää työkaluriippumattomia hyviä käytänteitä, ja siinä OSTrails –hankkeen merkitys erityisen tärkeä.*

AVOTT-viitearkkitehtuuri (julkaistaan 19.3.24)

Avoimen tieteen ja tutkimuksen viitearkkitehtuurissa kuvataan kohdealueen tavoitetila 2030.

<https://wiki.eduuni.fi/display/csctuha/Avoimen+tieteen+ja+tutkimuksen++Viitearkkitehtuuri+2030+versio+0.1>

- *OSTrails –hanke on omiaan edistämään AVOTT-viitearkkitehtuurissa esitetyn tavoitetilan toteutumista tutkimusaineistojen hallinnan palvelualueetta laajemmin.*

Ajankohtaisnostoja organisaatiotasolta (TAU)

”Avoimen tieteen linjaus : Tampereen yliopisto on vastuullinen ja avoin yhteiskunnallinen vaikuttaja ja kumppani” (2024, <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202402062145>)

”Avoimen tieteen tavoitteena on edistää tieteen ja tutkimuksen korkeaa tasoa ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta mahdollistamalla yhteiskehittäminen ja tuomalla tieteen tulokset avoimesti kaikkien saataville.”

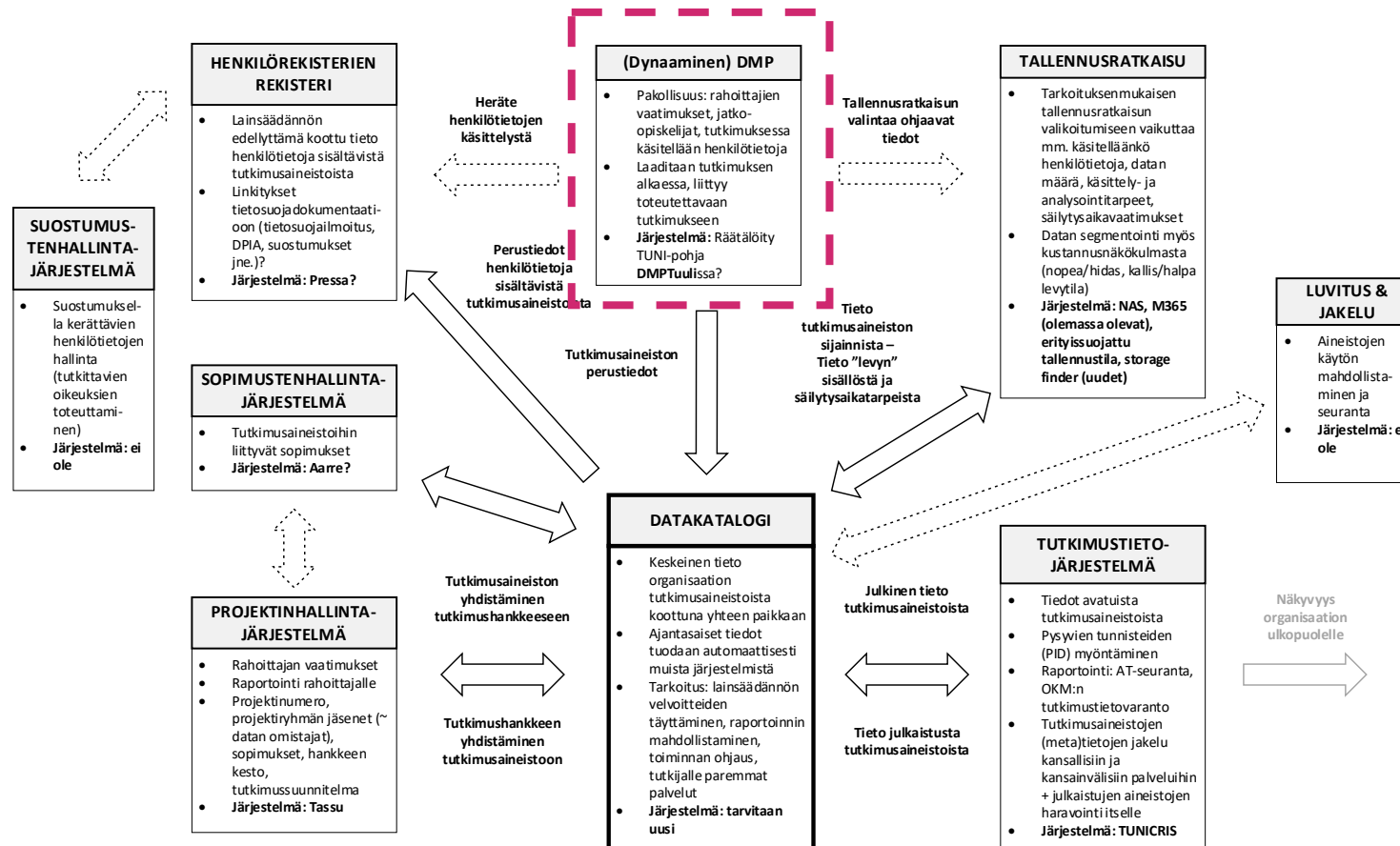
- Laadinnassa konkreettinen AT TPO lähivuosille
- Kehittämiprojektit: Dynaamiset DMPt -> Datainventaari (pp Jari Friman)
- Datanhallinnan ammatillisen osaamisen kehittäminen koulutuksen kautta (OKM-projekti 2024-2026, ks. <https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/datanhallinnan-asiantuntijan-koulutushanke>)
- Tuulitoimistosta vastaaminen 2025-2027 (alustavasti, valmistelussa)
- Kansall. ja kv-verkostot ja yhteistyö!

TAU – DM(P)-kehittämistyön taustalla periaatteita ja tavoitteita, kuten:

1. Yliopisto on sitoutunut edistämään hyvää tutkimusaineistojen hallintaa sekä tutkimusaineistojen, -infrastruktuurien ja -menetelmien vastuullista avointa saatavuutta.
2. Yliopisto varmistaa, että tutkijoilla ja tutkimusryhmillä on käytössään asianmukaiset tutkimusaineistojen hallinnan infrastruktuurit, järjestelmät ja palvelut, jotka mahdollistavat hyvän tutkimusaineistojen hallinnan toteuttamisen tutkimuksessa ja tuotettujen tutkimusaineistojen avaamisen jatko- ja uudelleenkäyttöön.
3. Yliopisto varmistaa, että uudelleen- ja jatkokäyttöarvoa omaavat tai tutkimustulosten verifiointin kannalta olennaiset tutkimusaineistot voidaan tuottaa siten, että ne täyttävät FAIR-periaatteet eli ovat löydettävissä (Findable), saavutettavissa (Accessible), yhteentoimivia (Interoperable) ja uudelleen- ja jatkokäytettäviä (Re-usable).
4. Yliopisto suosittelee, että uudelleen- ja jatkokäyttöarvoa omaavat tai tutkimustulosten verifiointin kannalta olennaiset tutkimusaineistot ja -menetelmät tehdään avoimesti saataviksi viimeistään tutkimustulosten julkaisemisen jälkeen. Aineistoilla ja menetelmillä voi olla perustelluista syistä, joita ovat esimerkiksi eettiset, henkilötietojen käsittelyä koskevat, oikeudelliset tai luottamuksellisuuteen tai kaupallistamiseen liittyvät kysymykset, erilaisia avoimuuden asteita vaihdellen kaikille täysin avoimesta salassa pidettävään.
5. Yliopisto kannustaa tutkijoita hyödyntämään avoimesti saatavilla olevia tutkimusaineistoja ja -menetelmiä.
6. Tutkimuksen osapuolet sopivat tutkimuksessa kerättyjen tai tuotettujen aineistojen ja menetelmien tekijyydestä, käyttöehdoista ja käyttöehdot määrittelevistä lisensseistä hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Yhteistyöhankkeissa tuotettavien aineistojen ja menetelmien omistus- ja käyttöoikeuksista sekä lisensseistä sovitaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.
7. Yliopisto varmistaa, että tutkijat voivat huolehtia tuottamiensa tutkimusaineistojen, -infrastruktuurien ja -menetelmien keskeisten metatietojen löydettävyydestä.

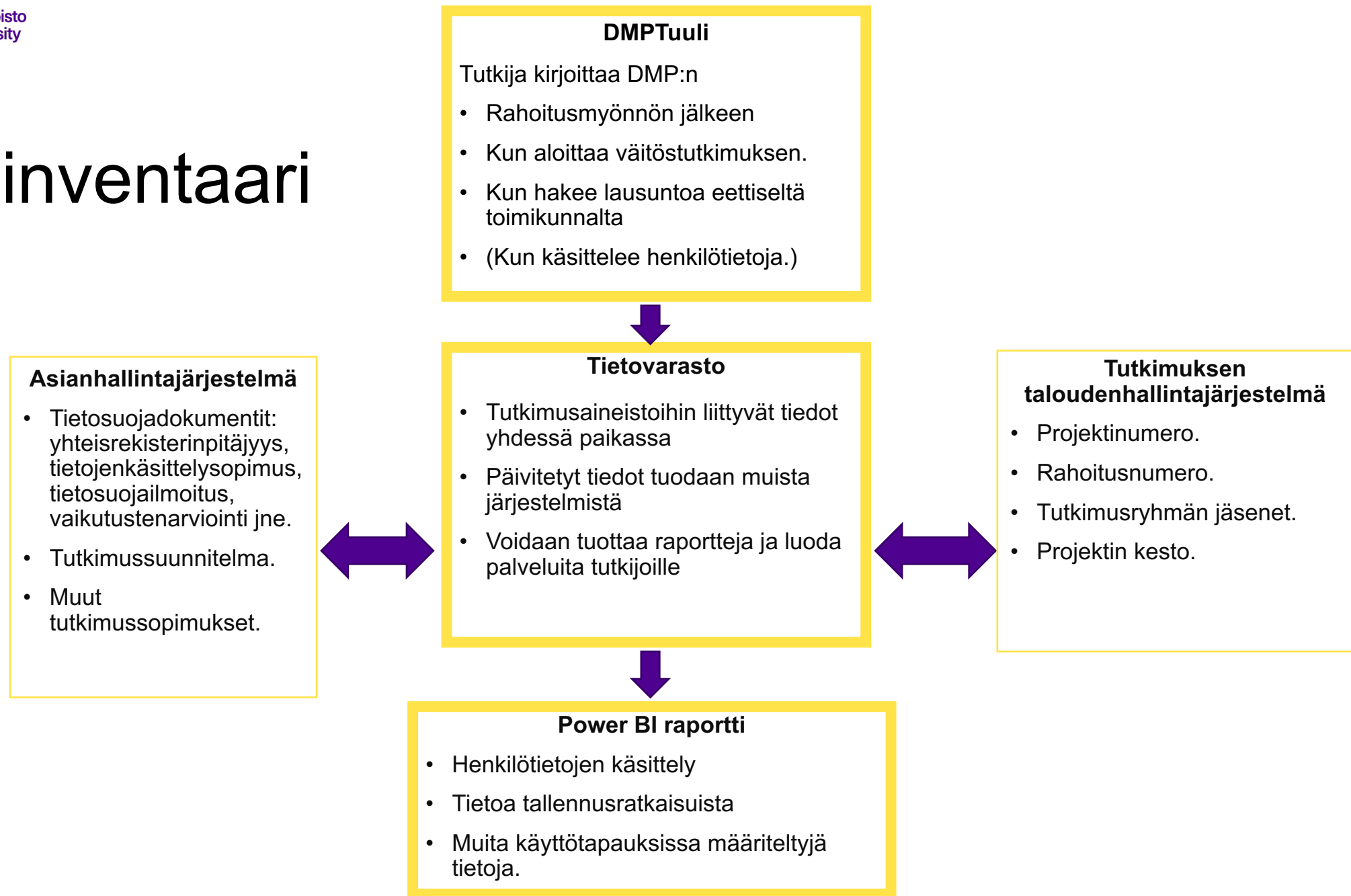
(Avoimen tieteen linjaus: Tampereen yliopisto on vastuullinen ja avoin yhteiskunnallinen vaikuttaja ja kumppani Konsistorin 23.1.2024 hyväksymä. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202402062145>)

Dynaaminen DMP osa laajempaa tutkimuksen tietovirtojen kokonaisuutta (TAUn DMP-kehittämisprojektit, pp. Jari Friman)

TAU-projektien lähtötilanteen kuvaus, Turkka Näppilä

Datainventaari

Projektin lopputuotoksia mm. Power BI:n avulla tuotetut raportit

Raportin tiedot

- Projektin nimi
- Rahoitusnumero
- Sisältääkö henkilötietoja
 - Rekisterinpitäjä
 - Käsitelläänkö erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja
 - Edellyttääkö vaikutustenarviointia (DPIA)
 - Tietojen siirrot EU:n/ETA-alueen ulkopuolelle
- Käsitteleekö tietoja jonkun muun organisaation käyttäjä
- Käsitelläänkö hankkeessa luottamuksellisia tietoja (muita kuin henkilötietoja)

Projektin keskeiset aktiviteetit

1. Käyttötapauskuvaukset datainventaarin tietojen hyödyntämisestä
2. Tarkempi määrittely tiedoista, jotka MVP-versioon tuotetaan mukaan lukien ydintietokuvaus lähteineen sekä kohdekuvauksineen.
3. Kuvaus ratkaisun toteutustavasta sekä sen kokonaisarkkitehtuurinmukaisuudesta
4. Tarvittavien integraatioiden määrittely ja tilaaminen
5. Datainventaarin sisältämien tietojen katselun vaatimien käyttöliittymien/näkymien määrittely
6. Käyttöliittymien/näkymien toteutus, testaus ja käyttöönotto
7. Jatkokehitysideoiden dokumentointi

Ajankohtaista TAU + DMPkonsortio

- DMP-konsortion puitteissa pidetyt palaverit DMPOnlinen kehittäjän DCC:n kanssa ovat olleet hedelmällisiä ja TAU:n tarpeet on otettu huomioon.
- DMPTuulin kysymyksiin on tulossa tunnistenumerot (ID:t), jotka helpottavat integraation rakentamista rajapinnan kautta. Kun rajapinta hyödyntää tunnistenumeroita eikä tekstimuotoisia kysymys-vastaus –pareja, pysyy integraatio ehjänä vaikka kysymystekstejä tarvitsisi myöhemmin muokata tai lomakkeelle lisättäisiin uusia kysymyksiä.
- Integraatioiden tilausta varten DMP-pohja on vielä päivitettävä ja DCC:ltä on saatava dokumentaatio, jonka mukaan ID-tunnisteet tulevat käyttöön. Integraatioiden tilaaminen voitaisiin aloittaa dokumentaation pohjalta vaikka varsinaista toiminnallisuutta ei vielä olisikaan. Tämä edellyttää kuitenkin tunnisteteiden luomista ja niiden ylläpidon suunnittelua.

Odotukset OSTrails -hankkeelle?

Syvenevää ja laajenevaa yhteistyötä, niin kansainvälisen, kansallisen kuin paikallisen kehittämistyön laadun, vastuullisuuden* ja vaikuttavuuden maksimointia.

(sis. myös resurssien kustannustehokkaan kohdentamisen ja käytön, jota myös tutkijoiden ja asiantuntijoiden käyttämä aika on)

Kiitos!